

Editör Yazısı

Prof. Dr. Murat AYDIN

Değerli okurlar, Sosyal Bilimlerde Güncel Tartışmalar Dergisi (CUDES)'nin Aralık 2023 sayısı uzun ve yorucu bir hazırlık sürecinin ardından nihayet tamamlanmıştır. CUDES, adından da anlaşılacağı üzere sosyal bilimler disiplinine önemli katkı sağlayan teorik, ampirik ve deneysel makalelerin yayınlandığı uluslararası hakemli akademik bir dergidir. Sosyal bilimler alanında yayınlanan CUDES'in ilgi alanının genişliği ister istemez çalışmalar bağlamında genel olarak dünya, özel olarak da Türkiye gündeminin takip edilmesini gerektirmektedir. Dünya gündeminde 2023 yılı itibariyle öne çıkan olaylar savaşlar, gıda krizi, resesyon endişesi, enflasyon ve buna Türkiye özelinde eklenen deprem olmuştur.

Savaşların, bölgesel ve küresel ekonomi üzerinde ekonomik, ticari ve parasal yıkımdan, üretim ve işgücü kapasitesine, ekonomik kaynaklardan, geçim alanlarının kaybına kadar uzanan önemli bir etkisi vardır. Bunun sonuçları ise sadece ilgili taraflar tarafından değil, bu ülkelerle ticaret yapan ülkeler ve komşu ülkeler tarafından da hissedilmektedir. Rusya-Ukrayna Savaşı ya da Hamas-İsrail çatışması bu bağlamda önemlidir. Rusya'nın, 24 Şubat 2022 tarihinde Ukrayna'ya resmen saldırması ile savaş süreci başlamıştır (Boungou ve Yatié, 2022: 2). 2023 yılının Aralık ayı itibariyle bu süreç halen devam etmektedir. Bu olumsuz duruma dâhil olan başka bir gelişme ise 7 Ekim 2023 tarihinde Hamas militanlarının Gazze Şeridi'nin yakınındaki İsrail kasabalarına saldırması ile başlayan, Hamas-İsrail arasındaki çatışmadır (Apnews, 2023; BBC News Türkçe, 2023; Zanotti ve Sharp, 2023: 2). Dünya bu iki olayı endişe ile izlemektedir. Bu olaylar insani maliyetlerinin yanı sıra yıkım, enflasyon, hizmetlerin kısıtlanması, borç artışı ve günlük ekonomik yaşamla ilgili başka olumsuz ekonomik etkileri de beraberinde getirmektedir (Khudaykulova, Yuanqiong ve Khudaykulov, 2022: 44).

Gıda krizi ise küresel bir olgu olup, genellikle çok düşük gelirli ülkeleri etkilemektedir. Çünkü büyük fiyat şokları gıda güvensizliğini şiddetlendirirken, beraberinde bir gıda krizi doğurmaktadır. Özellikle çatışmalar, iklim şokları ve Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) pandemisinin etkisi de dâhil olmak üzere 2018'den bu yana birçok faktör sürece ayrıca katkı sağlamıştır. Bunların hepsi bir araya geldiğinde hem gıda fiyatlarını yükseltmiş, hem de gıda üretimi ve dağıtımını olumsuz etkilemiştir. Rusya'nın Ukrayna'da başlattığı savaşın uluslararası temel gıda maddeleri ve gübre fiyatları üzerindeki baskıyı artırmasıyla durum 2022 yılında keskin bir şekilde kötüye gitmiştir. Gıda ithalatçısı birçok ülke şu anda ciddi zorluklarla karşı karşıyadır. Çünkü gıda ithalatlarının büyük kısmını Ukrayna'dan karşılayan bu ülkeler savaştan en çok etkilenenler arasında yer almaktadır.

Gıda piyasaları üzerindeki baskılar arttıkça, bir dizi gıda ihracatçısı ülke, uluslararası fiyatlar ve piyasa oynaklığı üzerinde daha da olumsuz bir etki yaratan korumacı önlemlere başvurmuş ya da başvurmaya devam etmektedir. Bu durum ise var olan süreci daha da kötü bir hale getirmiştir. Uluslararası fiyatlar son dönemde gevşemiş olsa da, 2020-2021 ortalamalarının önemli ölçüde üzerinde seyretmeye devam etmektedir. Ayrıca, yüksek gübre ve enerji fiyatlarının yanı sıra önemli aşağı yönlü riskler de görünüm üzerinde baskı oluşturmaktadır. Tüm bu gelişmelerin bir sonucu olarak, dünya şu anda en az 2007-2008 krizi kadar büyük bir gıda kriziyle karşı karşıyadır. Bu kriz bazı ülkelerde ciddi gıda yetersizliğine neden olmaktadır (Rother vd., 2022: 1).

2023 yılının gündemindeki bir başka konu ise resesyondur. 2022 yılının başından bu yana büyüme beklentilerindeki hızlı bozulma, yükselen enflasyon ve sıkılaştıran finansman koşulları birleşince, küresel bir resesyona (kişi başına düşen küresel gayrisafı yurtiçi hasıla daralma) olasılığı hakkında bir tartışma başlamıştır. 2020'deki pandemi kaynaklı küresel durgunluktan sonra, karşı karşıya kalınan bir başka durgunluk endişesi söz konusudur. Ayrıca 2022 yılından beri büyüme keskin bir şekilde yavaşlarken, yaklaşan küresel durgunluk korkuları da artmıştır. Enflasyon birçok ülkede son on yılın en yüksek seviyelerine ulaşırken, stagflasyonist baskılar da çoğalmıştır. Jeopolitik gerilimler, Rusya Federasyonu'nun Ukrayna'yı işgalinin önceden var olan arz yönlü zorlukları artırması ve emtia piyasalarındaki oynaklığı yoğunlaştırmasıyla küresel büyüme beklentileri üzerinde uzun bir gölge oluşturmaktadır. Ayrıca, artan küresel borçlanma maliyetleri, son on yılda yarım yüzyıldan daha uzun bir sürenin en hızlı borç birikimine sahip olan birçok yükselen piyasa ve gelişmekte olan ekonomi arasında finansal stres riskini artırmıştır. Ancak yapılan tahminler 2022-2023 yıllarında küresel bir resesyona işaret etmese de, daha önceki resesyonlardan elde edilen deneyimler, küresel bir resesyona olasılığının arttığını göstermektedir. Küresel büyümedeki mevcut yavaşlamaya rağmen, enflasyon birçok ülkede son on yılın en yüksek seviyelerine çıkmıştır. Kalıcı yüksek enflasyondan kaynaklanan riskleri önlemek için ve sınırlı mali alan bağlamında, birçok ülke parasal ve mali desteklerini geri çekmiş ve çekmeye devam etmektedir. Küresel ekonomi belki de son elli yılın en eşzamanlı uluslararası para ve maliye politikası sıkılaştırma dönemlerinden birinden geçmektedir (Guénette, Kose ve Sugawara, 2022: 1-4).

Gündemdeki bir başka konu ise yukarıda az da olsa değinilen enflasyon olgusudur. Çünkü küresel ekonomi, pandemi, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ve hayat pahalılığı krizinin darbelerinden yavaş yavaş kurtulmaya devam ederken Hamas-İsrail çatışması patlak vermiştir. Oysa Rusya-Ukrayna Savaşı'nın enerji ve gıda piyasalarında yol açtığı bozulmanın etkisi halen devam etmektedir. Son yılların en yüksek enflasyonuyla mücadele etmek için

küresel parasal koşullar benzeri görülmemiş bir şekilde sıkılaştırılmasına rağmen küresel ekonomi durmamış ama yavaşlamıştır. Küresel büyüme yavaş ve dengesiz olmaya devam etmektedir. Küresel faaliyetler geçen yılın sonunda dibe vururken, enflasyon -hem manşet hem de temel (çekirdek)- kademeli olarak kontrol altına alınmaktadır. Ancak, özellikle yükselen piyasa ve gelişmekte olan ekonomilerde, salgın öncesi trendlere doğru tam bir toparlanma, henüz ulaşılamaz görünmektedir (IMF, 2023: 13).

Dünya gündeminde yaşanan bu gelişmelere ek olarak Türkiye'nin gündemine 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçelerinde yaşanan iki büyük deprem ve 20 Şubat 2023 tarihinde Hatay'ın Yayladağı'nda yaşanan bir başka büyük deprem eşlik etmiştir. Depremler 11 ilde büyük yıkıma yol açarak 48 binden fazla insanın hayatını kaybetmesine, yarım milyondan fazla binanın ise hasar görmesine sebep olmuştur. Deprem ile birlikte iletişim, enerji, alt yapı başta olmak üzere birçok sektör zarar görmüştür (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023: 6).

Dünya gündemini meşgul eden gelişmeler ana hatları ile bu şekildedir. CUDES'in Aralık sayısında ele alınan konular gündem ile çok az ilgili olmasına rağmen her biri alanında yaşanan sorunlara ve gelişmelere farklı bakış açısıyla yaklaşan çalışmalardan oluşmaktadır. 21 yazar farklı 11 makale ile düşüncelerini ve paylaşımlarını sunmaktadır. Bu sayının hazırlanmasında emeği geçen herkese teker teker teşekkür ederim. Çalışmaları kısaca özetlemek gerekirse;

Birinci makale, Gültekin Talayhan ve Babayiğit tarafından kaleme alınan *“Yapay Zekâ Yazma Araçlarının Öğrenci Yazılarının İçeriği ve Organizasyonu Üzerindeki Etkisi: Yabancı Dil Olarak İngilizce Öğretmenlerinin Algılarına Odaklanması”* adlı çalışmadır. Bu çalışmada, bir devlet üniversitesinden 12 yabancı dil (EFL) eğitmeninin katılımıyla nitel bir yaklaşım kullanılmıştır. Yapay zekâ araçlarının fikir üretimi ve ifade için değerli ipuçları ve öneriler sunarak içerik yazımını olumlu yönde etkilediği vurgulanmış ancak bu araçlara aşırı güvenmenin eleştirel düşünmeyi ve kişisel yaratıcılığı engelleyebileceğine dair endişeler dile getirilmiştir.

İkinci makale, Yaprak ve Koçak tarafından yazılan *“Üniversite Öğrencilerinin Almancaya Yönelik Tutumları: Batı Karadeniz Örneği”* adlı çalışmadır. Bu çalışmada araştırmacıların amacı, Almanca dersi gören öğrencilerin (834 öğrenci) Almancaya yönelik tutumlarının ölçülmesi olmuştur. Bunun için de tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın analizi sonucunda öğrencilerin Almancaya yönelik genel tutumlarının olumlu olduğu, kadınların erkeklere göre, Almanca bölümü okuyan öğrencilerin ise diğer bölümlerde (Turizm ve İngilizce bölümleri) okuyan öğrencilere göre tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Üçüncü makale, Çaycı tarafından yazılan “*Kültürel Bellek Bağlamında İzmir Sefarad Yahudilerinde Dinsel Müzik*” adlı çalışmadır. Bu çalışmada, azınlık/göçmen/diaspora topluluklarının müzik pratikleri, kimlik inşa etmenin ve sürdürmenin, bellek aktarımının önemli bir aracı olmasından yola çıkarak, İzmir Sefarad Yahudilerinde belleğin dinsel müzik yoluyla nasıl aktarıldığını ve korunduğunu anlatmayı hedeflemiştir.

Dördüncü makale, Arık, Azazi ve Akcan tarafından ortak kaleme alınan, “*Bibliyometrik Haritalamaya Dayalı ‘Deprem’ Üzerine Bir İnceleme*” adlı çalışmadır. Bu çalışmada araştırmacılar, 09.11.2022 tarihinden sonra yayınlanan ve Web of Science'ta indekslenen, özet, başlık veya anahtar kelimelerinde "deprem" sözcüğü geçen 590 ekonomi temelli makalenin bibliyometrik haritalama analizini yapmışlardır. Özet ve anahtar kavram analizine göre araştırmacılar, politika yapıcılarının risk analizi konusu, depreme dayanıklılık ve afet yönetimi açısından politik düzenlemeler yapması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Beşinci makale, Akgün ve Oğuz Erdoğan tarafından kaleme alınan “*Yapı İşlerinde Çalışan İş Güvenliği Uzmanlarının İş Sağlığı ve Güvenliğine Yaklaşımlarının İncelenmesi*” adlı çalışma olmuştur. Bu çalışmada, iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin çalışma yaşam ve koşulları esas alınarak, 23 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Anket sonuçları doğrultusunda, yapı işlerinde çalışan iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarına yönelik iyileştirme ve çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Altıncı makale, Nakiboğlu ve Kılıç tarafından kaleme alınan “*Yaşar Kemal’in ‘Sarı Sıcak’ ve ‘Beyaz Pantolon’ Hikâyelerinin Karşılaştırılması*” adlı çalışma olmuştur. Bu çalışmada ele alınan farklı hikâyelerdeki güçsüz, hakkı yenen kahramanlara ve dönemin insan profiline dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Bu hikâyelerde saptanan ortak ve farklı bulgular ortaya konularak farklı bir bakış açısı geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Yedinci makale, Güleç ve Noyan tarafından yazılan “*İngilizce Öğretmenlerinin Acil Uzaktan Çevrimiçi Öğretim (EROT) ile İlgili Görüşleri: Zorluklar, Fırsatlar ve Öneriler*” başlıklı ortak bir çalışma olmuştur. Bu çalışma için nitel vaka çalışması yaklaşımı esas alınmıştır. Çalışmanın neticesinde yalnızca Türkiye'deki EFL ortamı için değil, aynı zamanda uzaktan çevrimiçi dil eğitiminin geleceği ve tüm dil eğitimi ortamları için de önemli çıktılar sunulmuştur.

Sekizinci makale, Seyidova ve Akyön tarafından ortak hazırlanan “*Ebelikte Mentorluk ve Mentorluk Davranışını Etkileyen Faktörler: Çanakkale İli Örneği*” adlı çalışma olmuştur. Bu çalışmada araştırmacılar tarafından, sağlık

kurum ve kuruluşlarının ileriye ve daha iyiye taşınması, stajyer ebelerin performansının yükseltilmesi, gelecek planlarının yapılması, bireysel ve kurumsal hedeflere ulaşılmasının kolaylaştırılması amaçlanmıştır. Bunun için ise Mokken Mentorluk ölçek analizi ve On-Maddeli Kişilik Ölçeği ile ebelik öğrencilerinin mentorluğun değerini keşfetmesi hedeflenmiştir.

Dokuzuncu makale tek yazarlı olup, Koçak tarafından kaleme alınan “*Ulusal ve Uluslararası Hukukta Sığınma ve Sığınma Hakları*” başlıklı makaledir. Bu çalışmada Koçak, kişilerin veya kitlelerin zorunlu sebeplerle göç etmesini ulusal ve uluslararası kabul edilen protokol ve anlaşmalar bağlamında ele alarak incelemiştir. İnceleme esnasında, Birleşmiş Milletler Antlaşması, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1951 tarihli Mültecilere İlişkin Cenevre Sözleşmesi ile uluslararası hukukta kabul edilen hukuki metinler, ayrıca Türkiye’nin iç hukukunda yaptığı kanun ve yönetmeliklere de yer vermiştir. Çalışmanın sonucunda herkese standart bir reçete (coğrafi, etnik, kültürel, ekonomik, çevresel, vb. nedenlerle) önermenin doğru olmayacağını, ayrıca alanda büyük bir literatür boşluğu olduğunu ifade etmiştir.

Onuncu makale, Kocagöz ve Gencel tarafından kaleme alınan “*COVID-19 Pandemisi Sürecinde Uygulanan Maliye Politikaları: Seçilmiş Ülke Örnekleri*” başlığını taşımaktadır. Bu çalışmada, araştırmacılar, COVID-19 pandemisinin neden olduğu sorunların çözümlenmesi için maliye politikasının önemini vurgulayarak, maliye politikasına en fazla başvuran ülkelerin uyguladıkları politikaları incelemiştir. Çalışmanın neticesinde elde edilen bulgulara dayanarak gelecekte karşılaşılabilecek benzer problemler için maliye politikası bağlamında öneriler geliştirmeye çalışmışlardır.

Kutlu ve Kartal tarafından kaleme alınan on birinci makale son çalışma olup, “*Alloprof Sitesinin İnternet ve Otonom Dil Öğrenme Bağlamında Çözümlemesi*” başlığını taşımaktadır. Çalışmada, Kanada’nın Kebek (Québec) eyaletinde anadili İngilizce ve Fransızca olmayan, ilk ve ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören göçmen çocukları konu alınmıştır. Bu çocukların ders ve ödevlerine yardımcı olmak amacıyla okul dışı bir dijital öğrenme ortamı olarak tasarlanan Alloprof sitesinin Fransızca ders modülünün, dil öğretim yöntem, yaklaşım ve ilkeleri esas alınarak çözümlenmesi amaçlanmıştır. Bunun için de doküman analizi tekniği kullanılmıştır.

Kaynakça

Apnews (2023). *Hamas Surprise Attack Out of Gaza Stuns Israel and Leaves Hundreds Dead in Fighting, Retaliation*. Wold News, <https://apnews.com/article/israel-palestinians-gaza-hamas-rockets-airstrikes-tel-aviv-11fb98655c256d54ecb5329284fc37d2> (Erişim Tarihi: 10.10.2023).

- BBC News Türkçe (2023). *Hamas'ın İsrail'e Saldırısının Arkasında Hangi Nedenler Yatıyor?* <https://www.bbc.com/turkce/articles/cd1j8jn22wjo> (Erişim Tarihi: 10.10.2023).
- Boungou, W. ve Yatié, A. (2022). The Impact of the Ukraine–Russia War on World Stock Market Returns. *Economics Letters*, Volume 215, June, Page 110516 <https://doi.org/10.1016/j.econlet.2022.110516>
- Guénette, J. D., Kose, M. A. ve Sugawara, N. (2022). Is a Global Recession Imminent? *Equitable Growth, Finance, and Institutions Policy Note*, EFI Policy Note 4, September, 1-45.
- International Monetary Fund (IMF) (2023). *World Economic Outlook: Navigating Global Divergences*. Washington, DC. October.
- Khudaykulova, M., Yuanqiong, H. ve Khudaykulov, A. (2022). Economic Consequences and Implications of the Ukraine-Russia War. *International Journal of Management Science and Business Administration*, Volume 8, Issue 4, May, 44-52. DOI: 10.18775/ijmsba.1849-5664-5419.2014.84.1005
- Rother, B. vd., (2022). Tackling the Global Food Crisis: Impact, Policy Response, and the Role of the IMF? *International Monetary Fund*, IMF Note 2022/004, Washington, DC., 1-36.
- T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023). *2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu*. Mart, <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaras-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf> (Erişim Tarihi: 21.12.2023).
- Zanotti, J. ve Sharp, J. M. (2023). Israel and Hamas 2023 Conflict In Brief: Overview, U.S. Policy, and Options for Congress, *Congressional Research Service (CRS) Report*, R47828, December 13, 1-16.